

8. izmed papežev : Urban in Gregorij;
 9. izmed cerkvenih očetov : Ambrozij, Avguštin ;
 10. izmed evangelistov zlasti Janez, Matej in Marko, a tudi Luka je zastopan ;
 11. izmed ustanovnikov raznih redov : Anton, Martin, Benedikt, Dominik, Egidij ali Ilj, najmanj Frančišek ;
 12. izmed štirinajst pomočnikov v sili : Blaž, Krištof, Erazem, Vid, ne pa Ciriak, Dionizij in Evstahij ;

13. izmed deželnih varuhov : Jožef za vse slovenske dežele, Jurij za Kranjsko, Florijan za Gor. Avstrijsko, Mohor za Goriško, Elija za Hrvaško, Štefan za Ogrsko, Rok za Hrvaško, Egidij ali Ilj za Koroško, Mihael za Galicijo, Rupert za Solnograško, Just za Trst, Leopold za N. iz Gor. Avstrijsko ;

14. močno so zastopani tudi Adam, Abraham, Ahacij, Aleksij, Fabijan, Irenej, Kancijan, Leonhard, Miklavž, Ožbolt, Pankracij in Valentin.

SLOVENSKA.

Smeri našega pravopisa in pravorečja.

Spisal prof. dr. Josip Tomišek. (Ponatis iz „Slovana“ 1904.) Tiskal Dragotin Hribar v Ljubljani 1904. 51. Cena 50 h. — Narodi, kateri se ponašajo z zgodnjo pisavo, imajo v izgovarjanju knjižnega jezika težavno stališče. Pisava se jim razvija enotno v smeri, v kateri ima svoje pričetke; izgovarjanje pa, odvisno od toliko faktorjev, gre po tako različnih potih, da je o edinstvenem normalnem govoru večih narodov težko ali celo nemogoče govoriti. V manjši meri se pokažejo take težave pri narodih s pozno pisavo, dasi je tudi pri njih razloček med konsolidirano pisavo in izreko dovolj čuten. Baš na taki stopnji smo sedaj Slovenci. Pravopis imamo povoljno edinstveno razvit, o skupni enotni izreki pa ni nikjer slišati. Posamezni glasovi so se že obravnavali pravorečno, celotnega izgovarjanja pa še nihče ni poizkusil z obširnimi kritičnim aparatom dognati. To je za nas dosedaj tudi še prekmalu zahtevati, ker smo imeli preveč opraviti še s pisavo, ki je prvi in največji pogoj izreke. Poizkus, kako praktično priti do enotne lahke izreke, nam podaja naša razprava. Pisatelj svétuje, naj se slovenščina govori tako, kakor je tiskana (govor natančno po pisavi), češ da nas sili k temu našega jezika, k čemer se nagiba slovensko občinstvo. Kdor ve, kako pomanjkljiva, le za silo skupaj zmašena

je slovenska pisava, tistemu je lahko dopovedati, kakšen bi bil naš lepodoneči jezik, ako bi ga vkovali v te črke, ki jih sedaj imamo, ko pride n. pr. pet glasov na eno črko „e“. Ali govor po pisavi je natoren nagon slovenskega jezika, kateremu se ne sme nihče ustavljati — nas zavrne pisatelj. Ako bi se tak nagon res dal zaslediti, smo prisiljeni reči, da bi se mu ne smeli ustavljati. A lahko smo čisto brez skrbi, ker se ni posrečilo pisatelju, da bi dosegel tak nagon, dasi mu za tiste, kateri še ne znajo gladko čitati (17), ali za tiste, kateri neznane besede prvič pisane vidijo (16), in za tiste, kateri se sami brez vodnika brati učijo (18), radi prihrdimo, da hočejo najrajši tako brati, kakor je tiskano, čisto po sekiricah. Ali tako ne dela samo naše „občinstvo“, temuč tudi nemško in sploh vsako na svetu, katero ima pravopis po našem načinu. Zakaj bi torej pisatelj tak „nagon“, nagon neznanja in dušne nerazvitosti, pripisoval samo slovenskemu občinstvu? To bi bila zares lahka in praktična pot do nekega enotnega pravorečja, a bila bi prav tako nespametna in, skoro bi rekel, razžaliva za pravo slovensko občinstvo. Do takega pravorečja pridejo n. pr. Nemci vsak dan, če hočejo, in se jim ni treba še danes pehati za njim; in tudi takega „občinstva“ imajo dosti, ki bi ga z obema rokama sprejelo, le škoda, da so nemški učenjaki tako neusmiljeni, da mu ga ne privoščijo! — Pisatelj tega svojega načela ni podrobneje razvil; le to naglaša,

JAPONCI POKOPUJEJO RUSKE ČASTNIKE.

naj bi bila slov. gosposka izreka brez vsake teorije in izgovarjavnih zakonov, prosta vsakega dialektnega zavijanja in pevanja, tako da bi se Gorenjec ne ločil od Vzhodnještajerca. Ali pisatelj sam že prakticira tako?

To načelo, ki ga obravnava pisatelj v prvem delu svoje razprave, je izsiljeno najbrže iz druge polovice razprave, ki je posvečena izreki l, a katero bi rad na njega oprl, ker so se vsi drugi poizkusi ponesrečili. Izreka „l“ namreč, to pisatelj sam pripozna, ni prestala doslej še nobene kritike, ne na zgolj jezikoslovnem stališču (37), ne na zgodovinskojezičnem (38), ne v primeri z ostalimi Slovani (39), niti v lepoglasju, kamer so se nasprotniki najbolj zaletavali (43). Zato jo je pisatelj še enkrat poizkusil znanstveno, po principu rešiti s tem, da je oprši se na prej rečeno načelo postavil tezo: Nagon slov. jezika je, da govorimo po pisavi; ako hočemo torej temu nagonu ugoditi, moramo govoriti l kot l, po pisavi (24). Koliko je ta silogizem opravičen, nam pove prva premisa, ki je nedokazana, napačna. Ali pisatelj se je zavaroval proti nji s tem, da je hotel direktno dokazati, da se naš jezik nagiblje k l-u (32). Res je, da v nekaterih primerih l zmaguje — po analogiji —, a ravno tako je res, da v še več primerih po analogiji gine, o čemer pa pisatelj molči. Tudi je za svoj dokaz izvajal iz Štrekljevih zgledov (32) napačne posledice, češ da se „več in več besed izgovarja z l-om“, ker tako splošno tisti zgledi — pisatelj jih imenuje „izjeme“ — niso „izjeme“ jezika, ampak le Levčevega pravila, kar je nekaj drugega. Tako nam je „zmagi l-a“ zopet nemogoče pritrčiti.

Ako se ozremo na razpravo v celoti, moramo pohvaliti, da obsega tudi obilo pravega in resničnega. V lepem jeziku, ki sploh pisatelja odlikuje, razvija prave misli o razmerju med pisavo in jezikom, povišuje znanstvene uspehe St. Škrabca, lepo slika pomen in zgodovino pravopisnega boja in se spominja tudi našega „Dom in Sveta“, ki je bil v I. letniku bojišče l-ove izreke; počastil je tudi njegovega urednika, rajnega dr. Lampeta, ko je sprejel njegove tedanje nazore za svoj program, dasi se je Lampe v poznejšem času premislil in govoril pravo narodno izreko. — Zasluga pisateljeva je, da je s svojim delom zopet zbudil pravo-rečno vprašanje, katerega celotno rešiti bodi v bodoče najvažnejša in najpotrebnejša naloga slovenskega jezikoslovja.

A. B.

Kažipot za izseljence. Izdal in založil škofijski odbor „Avstrijske družbe sv. Rafaela v varstvo katoliških izseljencev“ v Ljubljani. Ljubljana 1904. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. Str. 43. — Ta priročna knjižica je sestavljena za rabo slovenskim izseljencem. Navodila so jako praktična, in le želeti je, da bi knjižico prečital vsakdo, ki se odpravlja na pot v Ameriko. „Družba sv. Rafaela“ ima hvalevredni namen, da varuje in spremlja izseljenca od domačega kraja do tujine, kjer išče zasluzka. Že doma ima svoje zaupnike, ki gredó izseljencu na roko. Potem ga pa spremljajo društveni zaupniki v pristanišče, kjer stopi na ladjo, in ga sprejmejo, ko izstopi. Družba misli na vse, kar je treba potniku in ga obvaruje prevar in škode, telesne in duševne. Priporočamo „Kažipot za izseljence“ vsem, ki se sami izseljujejo ali pa imajo z izseljenci opraviti.